

Deelnemerslijst RTG Rapport Commissie Samson 28 januari 2013

en

Positionpapers *

Stichting SKIP

- Dhr. De Ridder (secretaris)
- Mw. Haase (voorzitter) of dhr. Goorden

* Nederland Heelt

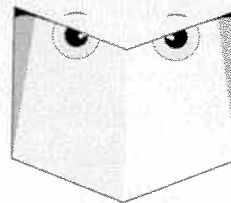
- Mw. Meijers (voorzitter)
- Mw. Van der Roest (secretaris)

* Stichting Klokk

- Dhr. Klabbers (voorzitter)
- Dhr. Lelkens (secretaris)

* Slachtofferhulp Nederland

- Dhr. Jammers (directeur)
- Mw. Leferink

Geachte leden van de vaste Kamercommissie VWS,

Op 25-11-2012 deed Nederland Heelt aan alle vaste en plaatsvervangende leden van de commissie van VWS een schrijven in uw Tweede Kamer e-mailbox toekomen, dit in aanloop naar uw eigen schriftelijke vragenronde aan VWS over het rapport Samson. Wij hopen dat die brief eenieder goed heeft bereikt en u het ook daadwerkelijk heeft gelezen.

Het gedachtegoed van Nederland Heelt is gebaseerd op 3 pijlers die in ons activiteitenprogramma zijn uitgewerkt:

- Lotgenotencontact
- Belangenbehartiging
- Preventie

Deze 3 pijlers zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Naast deze drie pijlers hecht Nederland Heelt ook veel belang aan voorlichting.

Lotgenotencontact

Lotgenotencontact is een uiterst belangrijk middel om mensen met elkaar te verbinden. Via lotgenotencontact kunnen de mensen hun ervaringen delen en elkaar steun geven. Dit contact is voor ons het belangrijkste middel tot onze eigen empowerment. Lotgenotencontact werkt helend en zet ons in onze eigen kracht. Het vormt de kern van onze organisatie. In het lotgenotencontact speelt ervaringsdeskundigheid een belangrijke rol. Wat we hebben meegemaakt willen we delen, zodat we weten dat we niet de enigen zijn. We kunnen veel van elkaar leren en steun bij elkaar vinden. Ervarende deskundigen gaan uit van de bereidheid om met andere lotgenoten het traject van herstel te bewandelen. Nederland Heelt stelt zich tot doel om haar expertise in trajecten van herstel uit te bouwen en zal daar, waar expertise nog ontbreekt, ons door professionals laten ondersteunen en de ondersteuning daar inkopen, die bij onze behoeften aansluit. Wij willen onze lotgenotenorganisatie zodanig uitbreiden dat we uiteindelijk een netwerk hebben opgebouwd dat in iedere regio van Nederland lotgenotencontact kan verzorgen. Dichtbij huis voor een lotgenoot. Voor reeds gemaakte oudere lotgenoten is dit enorm belangrijk maar ook voor de generaties na ons zal dit een waardevolle en wezenlijke aanvulling zijn op professionele hulpverlening.

Een belangrijk punt is dat heel veel medelotgenoten van ons nog niet zijn bereikt. Het is een moeilijk benaderbare groep met veel wantrouwen jegens de overheid en de zorginstellingen. Het is van groot belang om deze groep in beeld te krijgen en mee te nemen in het traject van herstel opdat we deze pikzwarte bladzijde uit de Nederlandse Jeugdzorggeschiedenis uiteindelijk kunnen sluiten en er niet steeds weer nieuwe melders van oud misbruik binnen blijven druppelen of op den duur voor altijd de kans missen op een traject van herstel dat wij nu samen met anderen gaan realiseren.

Belangenbehartiging

Ieder slachtoffer van (seksueel) misbruik heeft recht op kansen tot herstel. Het liefst zo vroeg mogelijk na het misbruik. Voor veel slachtoffers komt deze kans nu veel te laat. Wij spreken met veel slachtoffers en horen de verhalen hoe de schade van het misbruik in alle facetten van het leven is doorgedrongen. We luisteren naar de verhalen over het isolement, de kapotte familierelaties, de WAJONG en WAO-uitkeringen, de psychiatrische opnames, de zelfmoordgedachten, de verslavingen, de schulden en de bijbehorende dreigende huisuitzettingen. Mensen die niet hersteld zijn van deze trauma's ontbreekt het in de meeste gevallen aan de veerkracht om een nieuwe tegenslag te boven te komen. Tegenslag zorgt vaak voor een trigger naar de nooit geheelde wonden van vroeger, waar een noodverbandje op zit dat hierdoor eens te meer loslaat. We hebben niet de illusie dat daadwerkelijk herstel voor ieder slachtoffer alsnog gaat gebeuren. Erkenning, oprechte excuses en een passende schadevergoeding kunnen voor enige gevoel van genoegdoening zorgen. En als er iets helend kan werken dan is het, naast lotgenotencontact, dit gevoel van gerechtvaardigde genoegdoening. Niet een aalmoes, maar een goede becijfering van het leed en de schade die is berokkend aan het slachtoffer. Nederland Heelt maakt zich sterk voor een goede schadeafwikkeling: schadebedragen in verhouding tot de (aantoonbare) schade die geleden is. En daarbij is een wezenlijk argument dat het gaat om mensen die uit huis geplaatst werden omdat er thuis al trauma's werden opgelopen. De kinderen uit het domein Samson konden nergens heen. Wij konden niet ontsnappen tijdens weekendverloven en vakanties. Slachtoffers binnen jeugdzorginstellingen verbleven er soms hun hele jeugd, gesanctioneerd door de overheid.

Voor onze lotgenoten is het van belang dat er geen onderscheid is tussen OTS-kinderen en vrijwillig geplaatste kinderen.

Ook de vrijwillig geplaatste kinderen kwamen door een traumatische gebeurtenis (vaak overlijden of ernstige en/of langdurige ziekte van een van de ouders) in een instelling terecht en zij hadden en hebben eveneens recht op een veilige leefplek. Nederland Heelt maakt geen onderscheid tussen verschillende vormen van misbruik. Iedere vorm van misbruik richt schade aan in het leven van een kind. Uiteindelijk komt iedere vorm van misbruik voort uit het misbruiken van macht. Excessief geweld, langdurige treiterijen, psychisch misbruik en het ontnemen van het bestaansrecht door het moeten opgeven van de eigen identiteit, wat veelvuldig werd geeist binnen de jeugdzorginstellingen in de jaren 50, 60 en zelfs nog in het begin der 70-er jaren, hebben grote schade aangericht in onze levens. Wij kunnen en willen het onderscheid van opgelopen trauma's en de uitwerking daarvan op het leven van de slachtoffers niet maken en vragen ons af of u dit wel mag en kunt doen voor ons, de slachtoffers.

Preventie

Preventie wordt pas werkelijk betekenisvol als er recht wordt gedaan aan de slachtoffers in trajecten van herstel. Wij vinden dat de overheid en ook iedere jeugdzorginstelling zich nu niet alleen moet richten op het implementeren van preventieprotocollen. Zij mogen hun ogen niet sluiten voor het spoor van schade dat al is aangericht. Juist door heel goed naar die aangerichte schade te kijken en zich daar verantwoordelijk voor te voelen, ontstaat een groter preventiebewustzijn binnen de overheid, in de jeugdzorginstellingen en hopelijk in de gehele samenleving. Wij zijn met elkaar verantwoordelijk voor een veilig opgroei-klimaat. Zeker voor de kinderen die niet thuis kunnen opgroeien. Als de BJZ en een Raad van de Kinderbescherming de eigen gezinssituatie van een kind thuis niet veilig of goed genoeg acht, dan moeten zijzelf een uitstekend en vooral veiliger leefklimaat als alternatief kunnen aanbieden en geen genoegen nemen met een mindere of vergelijkbare kwaliteit. Als zij dat niet kunnen, wat is dan in hemelsnaam de meerwaarde van zo'n op zich al traumatiserende ervaring als een uithuisplaatsing voor een kind?

Wij pleiten voor een **keurmerk voor jeugdzorginstellingen** gebaseerd op andere kwaliteiten en specifieke criteria die in de huidige kwaliteitssystemen niet zijn opgenomen. Een keurmerk verdient een jeugdzorginstelling in onze opvatting pas, als ze zich ten volle inzet voor:

- een coulanceregeling voor reeds gemaakte slachtoffers,
- een open dialoog met de slachtoffers over hoe het traject van herstel er voor een slachtoffer uit moet zien en waarbij de wens en behoefte van het slachtoffer leidend zijn en niet de belangen van de instelling,
- een snelle implementatie van de aanbevelingen uit het rapport Samson,
- de afspraak om opgeleide en betaalde ervaringsdeskundigen binnen de instelling te verwelkomen als noodzakelijke uitbreiding van de eigen professionele deskundigheid,
- de afspraak dat zij meebetaalt aan een goede onafhankelijke opleiding om ervaringsdeskundigheid te bevorderen,
- de verplichting om bij meldingen een onafhankelijke (klachten)procedure te starten en dit niet binnen de eigen instelling af te handelen,
- de afspraak om transparant te werken en ieder jaar het aantal meldingen/klachten en aangiften van (seksueel) misbruik op de eigen site te melden en dit eveneens te melden bij de koepelorganisatie, vertrouwenspersonen, AMK's, de gemeente binnen wiens gebied de instelling opereert en VWS en V&J.

Preventie is voor Nederland Heelt eveneens het aanbieden van een goede traumaverwerking om te voorkomen dat slachtoffers van misbruik hun hele leven getraumatiseerd blijven en deze trauma's, in wat voor vorm dan ook, weer worden doorgegeven aan volgende generaties. Trauma's moeten geheeld worden en niet doorgegeven. Mensen met onverwerkte jeugdtrauma's worden vaak grootgebruikers binnen de GGZ en de verslavingszorg en doen veel vaker een beroep op de algemene gezondheidszorg. Goede traumaverwerking, waarbij professionals en ervaringsdeskundigen samenwerken, vergt op korte termijn een investering die uiteindelijk kostenbesparend zal werken voor de hele samenleving.

Voorlichting

Nederland Heelt vindt het van groot belang om sterk in te zetten op een goede voorlichting aan Arbodiensten, UWV's huisartsenopleidingen en niet op de laatste plaats ook bij pedagogische opleidingen. Dit om duidelijk te maken hoe slachtoffers van (seksueel) misbruik vaak lijden aan een (niet of nauwelijks) onderkende Post Traumatische Stress Stoornis (PTSS). Slaapstoornissen, angststoornissen, verslavingen maken vaak deel uit van ons leven en maken het verre van eenvoudig om goed te kunnen functioneren in onze samenleving. We schamen ons vaak voor wat ons als kind is overkomen en willen er het liefst niet over praten. Voor dit lijden aan oude trauma's die plotseling kunnen opleven, voor een terugval in het dagelijks functioneren en voor uitval in het arbeidsproces, is te weinig aandacht. Zowel professionele hulpverlening als empowerment, lotgenotencontact en eigen kracht initiatieven zijn noodzakelijk.

Nederland Heelt wenst zich een vaste kamercommissie van VWS, die met compassie, gezond verstand en wijsheid zich mede verantwoordelijk voelt om onze initiatieven voor de kinderen van toen én de kinderen van nu, te helpen realiseren.

Bijdrage Stichting KLOKK aan Rondetafel bijeenkomst op 28 januari 2013.

Uitnodiging: Vaste Kamercommissie VWS.
Plaats: commissiezaal van 10.00-13.00 uur.

Namens KLOKK nemen deel aan dit gesprek: Guido Klabbers, voorzitter Stichting KLOKK
Raymond Lelkens, secretaris Stichting KLOKK

1. Wat representeert de Stichting KLOKK?
2. Legitimatie van betrokkenheid.
3. Zienswijze inzake onderzoek naar misbruik in de jeugd- en pleegzorg, ofwel rapportage Commissie Samson.
4. Gevolgen van onderzoek.
5. Consequenties en noodzakelijke aanpak.

1. Wat representeert de Stichting KLOKK?

De Stichting KLOKK is opgericht in 2011 door enkele lotgenotengroepen. De Stichting vertegenwoordigd momenteel 21 groepen slachtoffers van misbruik binnen de RKK en door personeel van de RKK, regulier en seculier. Bij de stichting hebben zich tot dusver 1400 slachtoffers gemeld. Slachtoffers die geïnformeerd worden en begeleid worden in hun weg om erkenning, genoegdoening en compensatie te verkrijgen. Daarnaast behartigen we belangen van slachtoffers bij de RKK via bilaterale en multilaterale contacten.

De website www.klokk.nl is een bron van informatie en middel om steunbewijs te vergaren. De site is up to date waar het nieuws over misbruik in de katholieke kerk betreft.

Met de politiek en de pers worden reeds vanaf de oprichting intensieve contacten onderhouden.

2. Legitimatie van betrokkenheid.

Er is een overlap in de slachtofferpopulatie van het Deetman onderzoek en het Samsononderzoek. Die overlap bestaat uit slachtoffers in de tehuizen die beheerd werden door kerkelijke instellingen zoals zuster- en broedercongregaties. In deze instellingen wordt misbruik gemeld. In een aantal van deze instellingen is het aantal slachtoffers groot. Voor Samsonmaatstaven bovengemiddeld. Om die reden kunnen de activiteiten van KLOKK niet beperkt blijven tot het zgn. Deetman domein, maar is dit deels ook Samsondomein.

3. Zienswijze inzake onderzoek naar misbruik in de jeugd- en pleegzorg, ofwel rapportage Commissie Samson.

De commissie heeft zoals de voorzitter bij de presentatie verwoordde niet aan waarheidsvinding gedaan. Het onderzoek is ook niet alomvattend. Inherent aan dit soort onderzoek (zie ook Deetman) is dat er altijd nieuwe feiten boven komen. Het is als een akker, die bij elke ploegronde iets van het verleden prijsgeeft. Belangrijk is dat deze "onvolledigheid" de slachtoffers niet gaat worden tegengeworpen. Het onderzoek maakt duidelijk dat de slachtoffers kinderen waren die om dringende redenen bescherming nodig hadden, kinderen die door overheidsbeslissingen uit huis werden geplaatst. Het doet niet ter zake voor de gevolgen wie heeft misbruikt! Daar waar het misbruik ontoelaatbaar was (volwassene-kind) en daar waar dit ongewenst was (kind-kind) is sprake van falend toezicht. Het rapport is eigenlijk tamelijk mild over de organisaties waar het misbruik heeft plaatsgevonden. De verantwoordelijkheid van bestuurders destijds en nu moet scherper worden gesteld.

Wat ons betreft had sterker geformuleerd mogen worden dat de machtsstructuren die zich met name kunnen doen gelden in intramurale situaties, waarin geplaatsten afhankelijk zijn van de zorgen van volwassenen, en het falend toezicht het mogelijk hebben gemaakt dat in deze omvang kinderen zijn beschadigd, in te veel gevallen voor de rest van hun leven.

Dit **niet** zoeken naar de waarheid heeft twee gevolgen:

- Welke feiten zijn ons onthouden en welke belangen zijn daarmee gediend? Hoe kan er een discrepantie zijn tussen de katholieke internaten/tehuizen waar vaker meerdere daders verantwoordelijk waren voor veel slachtoffers, terwijl dit verschijnsel niet voorkomt bij niet katholieke tehuizen? Het is moeilijk dit te geloven.

- Organisaties worden niet verantwoordelijk gesteld voor hun medewerkers, melden lijkt minder relevant wanneer "daders" zijn vertrokken, maar niemand neemt verantwoordelijkheid voor het vervolg. Waar zijn daders actief gebleven? Zijn zij naar kindertehuizen in het buitenland vertrokken?

Nederland heeft het "Verdrag van de Rechten van het Kind" ondertekend, Nederland heeft in de grondwet een artikel opgenomen inzake Internationale Rechts(orde)bescherming. Ligt het dan niet voor de hand meer verantwoordelijkheid te nemen om te onderzoeken wat met de daders is gebeurd en waar zij zijn gebleven. Waarschijnlijk hebben zij nieuw vergrijpen/misdaden tegen kinderen gepleegd, maar dan bijv. in een buitenlands kindertehuis. Preventiebeleid beperkt zich niet tot Jeugdzorg.

Beschaving is af te meten naar de mate waarin een samenleving zijn kinderen verzorgt beschermt en veilig laat opgroeien.

4. Gevolgen van onderzoek.

Het onderzoek heeft veel bovengehaald bij slachtoffers. Dat is inherent aan dit soort onderzoek, maar scheidt derhalve ook grote verplichtingen. We weten dat een groot deel van de slachtoffers grote gevolgen in hun leven heeft ondervonden van het misbruik. Wie nooit een slachtoffer heeft gesproken kan dit uit de literatuur halen. Mensen die wij ontmoeten, slachtoffers dus, hebben zich de afgelopen decennia staande gehouden, ondanks grote materiële problemen (door ontoereikende of afgebroken schoolloopbanen, arbeidsongeschiktheid) en sociaal-emotionele problemen (scheiding, depressiviteit etc.) Een groot aantal mensen is nog zoekende. Hoewel ongetwijfeld door de onderzoekers veel aandacht is besteed aan de individuen, is de ontwikkeling van groepsvorming achtergebleven. Die groepsvorming heeft meerdere functies: geborgenheid, mogelijkheid tot delen van ervaringen, maar ook samen de weg naar herstel opgaan.

Ontdekken wat er nog wel mogelijk is, verwachtingen realistisch maken etc. Een nieuw gevoel van desolaatheid dreigt als niet snel maatregelen worden genomen om perspectief te bieden. Er is erg snel een konijn uit de hoed getoverd, de Commissie Rouvoet. De voorzitter heeft geen aantoonbare belangstelling voor slachtoffers. Juist in het preventietraject binnen de jeugdzorg is de ervaringsdeskundigheid van grote waarde. En een goede feitelijke erkenning van waar het over gaat. De aanpak stelt dus niet gerust. Hetzelfde geldt overigens voor de zwaar met ambitie opgetuigde Taskforce Kindermishandeling/misbruik. Professionals verdringen zich en zoeken oplossingen. Slachtoffers staan erbij "maar wat hebben die nu te melden"? Je moet er voor gestudeerd hebben. De les die geleerd moet worden is dat er een kloof is tussen slachtoffers en hun systeem en de oplossers/professionals en dat je die moet overbruggen.

Slachtoffers zijn zeer gemotiveerd om bij te dragen in het proces van preventieontwikkeling. Zij weten als geen ander welke ellende allemaal voorkomen kan worden. Er is sprake van een groot maatschappelijk belang om de kosten die maatschappelijk en in het privé domein worden gemaakt te voorkomen.

5. Consequenties en noodzakelijke aanpak. .

De overheid heeft in deze een verantwoordelijkheid om het proces van erkenning, genoegdoening en compensatie vorm te geven.

Na een ramp (Bijlmer, Vuurwerkram্প vliegcramp) wordt alles uit de kast gehaald. Deze ramp heeft zich over een langere periode voltrokken en de gevolgen hebben we in beeld. De verantwoordelijke organisaties of hun rechtsopvolgers zullen aan het werk moeten (worden gezet) om de "erkenning en genoegdoening" vorm te geven. De overheid zelf zal een goed plan moeten presenteren om de genoegdoening en compensatie te regelen. . Het is riskant de compensatieregeling van de rkk over te nemen. Slachtofferorganisaties hebben altijd deze regeling afgewezen, omdat deze uitgaat van de "daad" en niet de gevolgen. De overheid moet niet dezelfde fout maken als de kerk. Daarbij kijkt de kerk alleen naar klacht tegen de individuele dader, waardoor het systeem, de medeverantwoordelijken, die gedoogd of gefaciliteerd hebben, buiten schot blijven.

Samenspraak met slachtoffers en lotgenotengroepen is nodig om de problemen op te lossen, maar ook om een effectief preventiebeleid vorm te geven.

Benut de ervaringsdeskundigheid en maak het van schade tot kapitaal.

Er zijn praktische stappen nodig om de hulpverlening en de bekostiging daarvan te regelen, om mensen te ontzorgen en schadeloos te stellen. Dit vergt maatwerk, zoals wij ook in eerder ambtelijk overleg hebben duidelijk gemaakt. Voorafgaand aan alles is het nodig dat de publieksinformatie inzake het melden en het vervolg goed wordt aangepakt.

Een landelijke campagne om de weg te wijzen naar het meldpunt moet prioriteit hebben.

Verder:

- Het ontbreekt aan coördinatie richting zorgverleners
- Gebrek aan specifiek zorgaanbod vwb. jeugdtrauma's en gevolgen op latere leeftijd
- Er moet begeleiding komen in de vorm van bv. zorgmanagers of coördinatoren (met multidisciplinaire achtergrond) die lotgenoten gaan begeleiden en ondersteunen bij het oplossen van hun problemen. In veel gevallen gaat het om opeenstapeling van problematieken.
- Slachtoffers uit de domeinen Deetman en Samson zouden een "status aparte" moeten krijgen: bv. daar waar het gaat om inkomenstoetsen voor hulp, uitkeringen (WWB is inmiddels voor slachtoffers van RKK in voorzien) maar ook compensatie en faillissementen. Er zijn schrijnende gevallen die acuut hulp , financieel, op GGZ gebied, dan wel andere medische hulp nodig hebben (tandarts etc).
- Er moet een wetenschappelijk onderzoek komen naar oorzaak en gevolgen van seksueel misbruik
- Focus ligt met name op preventie wat op zich goed is maar er moet begonnen worden met het ontzorgen van diegene die het is overkomen
- Inmiddels is duidelijk geworden dat veel vragen van lotgenoten onbeantwoord zijn gebleven en dat daarnaast inmiddels feitelijk is gebleken dat veel zaken bewust onder het tapijt zijn geschoven: 'Neerbosch', de Dreef Wapenveld, kinderrechtter Thomas van der Ven etc. etc.. - Slachtoffers die rechtstreeks in deze zaak betrokken zijn willen antwoorden op hun vragen om hun zaak af te kunnen sluiten .(voor zover überhaupt mogelijk) Een waarheidscommissie zou een hele serieuze optie zijn
- Duidelijkheid rondom de schaderegeling: bv. Schadefonds geweldsmisdrijven
- Een aanspreekpunt ipv. alle afzonderlijke instellingen

Er zijn nog slachtoffers die de weg naar een meldpunt niet hebben gevonden. Vergoeding van gemaakte en te maken kosten voor hulpverlening zal ruimhartig moeten plaatsvinden, los van de schadevergoeding.

Een ferme uitspraak van de Tweede Kamer richting Jeugdzorg, maar ook richting congregaties die in tehuizen verantwoordelijk zijn geweest voor het misbruik is zeker op zijn plaats evenals het bewaken van de voorgang in het proces van "erkenning, genoegdoening en compensatie".

namens de Stichting KLOKK

Guido Klabbers
voorzitter .

Raymond Lelkens
secretaris.

Slachtofferhulp Nederland en het rapport van de commissie-Samson

1. Algemeen

De commissie-Samson heeft grondig onderzoek gedaan naar seksueel misbruik in de jeugd- en pleegzorg. Het rapport van de commissie toont aan dat er over een lange periode van jaren veel gevallen van misbruik zijn geweest en dat de slachtoffers zowel ten tijde van het misbruik als daarna weinig gehoor vonden voor hun ervaringen.

Slachtofferhulp Nederland is de melders dankbaar voor de moed die zij hebben getoond hun verhaal aan de commissie te vertellen. Dankzij hen is het probleem goed zichtbaar geworden en kan zowel een begin gemaakt worden met het herstel van hetgeen hen is aangedaan als met het voorkomen dat seksueel misbruik in de toekomst onopgemerkt blijft.

2. De rol van Slachtofferhulp Nederland tot nu toe

De commissie-Samson heeft kort na de start van haar meldpunt contact gezocht met Slachtofferhulp Nederland om de slachtoffers die daaraan behoefte hadden hulp te kunnen bieden of indien nodig door te verwijzen. Slachtofferhulp Nederland was graag bereid die rol te vervullen.

- Slachtofferhulp Nederland heeft een speciaal telefoonnummer in gebruik genomen waar slachtoffers uit het domein van de commissie-Samson (en de commissie-Deetman) contact mee konden opnemen.
- De hulpverlening van Slachtofferhulp Nederland aan de slachtoffers uit het domein van de commissie-Samson wijkt af van haar gebruikelijke hulpverlening. In de eerste plaats omdat Slachtofferhulp Nederland over het algemeen slachtoffers van recent gepleegde strafbare feiten (seksueel misbruik is enigszins een verhullende term, maar juridisch gesproken gaat het om handelingen die strafbaar zijn gesteld) ondersteunt. De strafbare feiten die ten opzichte van de melders bij de commissie-Samson zijn gepleegd, zijn over het algemeen van een (langere) tijd geleden. In de tweede plaats omdat de hulpverlening langduriger van aard is. Slachtofferhulp Nederland geeft aan de meeste slachtoffers van criminaliteit, verkeersongevallen en calamiteiten kortdurende hulp op psychosociaal, praktisch en juridisch terrein. Bij de melders van de commissie-Samson moet de hulpverlening zowel langer als intensiever zijn.
- Slachtofferhulp Nederland is betrokken geweest bij de organisatie en psychosociale ondersteuning van twee grootschalige lotgenotenbijeenkomsten op 29 januari 2012 en 27 november 2012.
- Daarnaast heeft Slachtofferhulp Nederland in 2012 lotgenotencontact voor twee kleinschalige groepen georganiseerd.
- Vanaf 1 oktober 2012 voert Slachtofferhulp Nederland de Hulplijn Seksueel Misbruik uit. Slachtoffers van (seksueel, fysiek, psychisch) misbruik of geweld die niet weten waar zij terecht kunnen, kunnen contact opnemen met deze Hulplijn. Tot 31 december 2012 hebben 501 mensen dat gedaan. Een deel van hen is slachtoffer geworden van misbruik in de jeugd- en pleegzorg.
- Op verzoek van Jeugdzorg Nederland verzorgt Slachtofferhulp Nederland de administratieve afhandeling van hun regeling voor de restitutie van de eigen bijdrage in de geestelijke gezondheidszorg.
- Slachtofferhulp Nederland heeft enkele slachtoffers begeleid in het aangaan van het gesprek met de pleger van het seksueel misbruik, c.q. de instelling waar hij/zij werkzaam was. Tevens heeft Slachtofferhulp Nederland enkele slachtoffers begeleid bij terugvinden van hun dossier uit de tijd dat zij in een instelling/pleeggezin zaten.

Slachtofferhulp Nederland heeft de afgelopen periode nauw samengewerkt met de lotgenotenorganisaties KLOKK, SKIP, Nederland Heelt en – sinds kort – het Vrouwenplatform Kerkelijk Kindermisbruik.

3. Omvang van het seksueel misbruik

De commissie-Samson heeft aangetoond dat seksueel misbruik vaker plaatsvindt dan uit onderzoeksrapportages blijkt. Slachtoffers willen of durven er niet over te spreken, zeker als het gaat om onvrijwillig seksueel contact. Slachtoffers kunnen bijvoorbeeld angst hebben om het misbruik opnieuw te beleven, bang zijn voor de plegers of bang zijn voor de gevolgen van de onthulling van het misbruik. Jonge kinderen zijn daarnaast zeer lastig bevragebaar, en het is de vraag of sommige jonge kinderen seksueel misbruik als zodanig herkennen. Dat geldt eens te meer voor kinderen met een (licht) verstandelijke beperking.

Professionals die met uit huis geplaatste kinderen werken, hebben voor slechts een zeer klein deel weet van het misbruik dat plaatsvindt (nog geen 2 procent van het aantal gevallen dat door kinderen zelf wordt gerapporteerd).

Uit huis geplaatste kinderen rapporteren gemiddeld bijna twee keer zo vaak (143 per 1000) slachtoffer te zijn geworden in 2010 in vergelijking met gemiddelde Nederlandse kinderen (74 per 1000).

Vooraf kinderen in residentiële jeugdzorginstellingen rapporteren een verhoogde prevalentie (194 per 1000), terwijl dat voor kinderen in de pleegzorg niet geldt (55 per 1000).

Meisjes zijn meer dan twee keer zo vaak slachtoffer als jongens (264 versus 126 per 1000), dit verschil is significant. Er zijn geen significante verschillen gevonden voor verschillende leeftijdsgroepen of etnische afkomst.

Opvallend is dat de bevroegde jongeren in een groot deel van de gevallen (51 procent van de slachtoffers en 44 procent van de incidenten) niet willen zeggen wie de pleger is. Waar slachtoffers dat wel willen, rapporteren zij dat in meer dan de helft van de incidenten de plegers jonger dan 21 jaar zijn.

Ook uit andere onderzoeken blijkt dat iets meer dan de helft van de plegers uit leeftijdgenoten bestaat.

Op grond van waarnemingen van personen werkzaam met deze kinderen lijken kinderen met een (licht) verstandelijke beperking nog eens ruim drie keer zo vaak (9,7 per 1000) slachtoffer te worden van seksueel misbruik als onder toezicht gestelde kinderen zonder (licht) verstandelijke beperking (3 per 1000).

Analyses van de meldingen die bij de commissie zijn binnengekomen laten zien dat een substantieel deel van de slachtoffers al voordat zij 12 jaar werden seksueel misbruikt zijn.

De omvang van het seksueel misbruik in het verleden rechtvaardigt blijvende aandacht voor de slachtoffers. De omvang van het huidige seksuele misbruik vraagt om preventieve maatregelen om dit misbruik zoveel mogelijk te voorkomen.

4. Gevolgen van het seksueel misbruik

De commissie onderscheidt in navolging van Finkelhor en Browne vier traumatogene aspecten van seksueel misbruik: traumatische seksualisering, verraad, machteloosheid en stigmatisering.

Traumatische seksualisering houdt in dat de seksualiteit van een kind – seksuele gevoelens, seksueel gedrag en seksuele moraal – vorm krijgt op een manier die niet past bij het ontwikkelingsniveau van een kind en een versturende werking heeft op relaties van het kind. Dat kan zich onder meer manifesteren in ongepast seksueel gedrag, preoccupatie met seksualiteit, verwarring over eigen seksualiteit en over seksuele normen, aversie tegen intimiteit en verwarring van geboden verzorging en affectie met seks.

Verraad is het proces waarin het kind ontdekt dat het 'gebruikt', misleid en gemanipuleerd is door iemand van wie het afhankelijk is. Dit gevoel van verraden te zijn kan zich ook uitstrekken tot personen van wier steun het kind afhankelijk was en die het niet beschermd hebben, zoals in geval van misbruik door de pleegvader, tot de pleegmoeder die niet heeft ingegrepen. Het kan zich uiten in depressiviteit, overafhankelijkheid, wantrouwen, vijandigheid, isolatie, claimen van aandacht en delinquent gedrag.

Machteloosheid is er omdat de eigen wil, de eigen verlangens en behoeften en het gevoel van vertrouwen in eigen stelselmatig worden miskend. Het kind voelt zich onmachtig om de eigen fysieke integriteit te beschermen. Dit kan zich onder meer manifesteren in angst, gering zelfvertrouwen, depressies, eet- en slaapstoornissen, agressie, en ook in rolomkering door zelf iemand seksueel te misbruiken.

Stigmatisering heeft betrekking op de vorming van negatieve zelfbeelden, zoals die van 'slecht' te zijn, van schaamte en van schuld. Dergelijke zelfbeelden versterken de neiging voor anderen geheim te houden wat er gebeurd is, waardoor het stigmagevoel toeneemt, omdat dit zwijgen het beeld versterkt anders te zijn dan anderen. Stigmatisering kan zich onder meer uiten in gering zelfvertrouwen, een negatief zelfbeeld, isolement, maar ook in drugsgebruik of zelfmutilatie.

De combinatie van de vier traumatogene factoren is specifiek voor seksueel misbruik, een deel van de gevolgen daarvan kan ook optreden na andersoortige traumatiserende ervaringen, zoals verwaarlozing of fysiek geweld.

In het verdere leven kunnen zich de gevolgen manifesteren van de schade die het kind heeft geleden. Ze zijn enerzijds van psychische aard, maar ze raken ook aan iemands maatschappelijk functioneren. Slachtoffers kunnen zich vaak moeilijk openstellen en staande houden in duurzame relaties. Het seksueel misbruik kan van invloed zijn geweest op de schoolprestaties en daarna de loopbaan. Ook melden slachtoffers dat ze er in hun werk moeite mee hebben de macht van een leidinggevende te accepteren.

De traumatogene effecten van seksueel misbruik doen zich niet bij alle kinderen voor. Er zijn veel slachtoffers die het gebeurde al of niet op eigen kracht hebben kunnen verwerken. Zij hebben het seksueel misbruik een plek in hun leven kunnen geven en zijn erin geslaagd hun leven er niet door te laten domineren.

De gevolgen van seksueel misbruik zijn, zeker op korte termijn, zeer ernstig. Die gevolgen doen zich bij slachtoffers ook lang na het misbruik gelden. Een deel van de slachtoffers kan de gevolgen op eigen kracht verwerken. Maatwerk is nodig in de hulp die slachtoffers van seksueel misbruik in het verleden wordt aangeboden.

5. Ondersteuning van slachtoffers die in het verleden seksueel misbruik zijn

Slachtoffers van misdrijven, en dus ook van (seksueel) misbruik, hebben in algemene zin behoefte aan:

- informatie over de voortgang van het opsporingsonderzoek of de rechtszaak;
- erkenning / gehoord willen worden;
- psychosociale ondersteuning;
- compensatie van de geleden materiële schade;
- excuses van de pleger van het (seksueel) misbruik.

Bovenstaande behoeftes, gecombineerd met de informatie uit het onderzoek van de commissie-Samson (en de commissie-Deetman), de hulp die de afgelopen jaren aan slachtoffers van seksueel misbruik in het verleden is verleend en de samenwerking met de lotgenotenorganisaties KLOKK, SKIP, Nederland Heelt en het Vrouwenplatform Kerkelijk Kindermisbruik brengt Slachtofferhulp Nederland tot de volgende constatering.

Informatie over de voortgang van het opsporingsonderzoek of de rechtszaak

Veel gevallen van seksueel misbruik liggen in het (verre) verleden. Strafrechtelijk onderzoek is dan, gegeven de verjaringstermijnen, in veel gevallen niet meer aan de orde. Ondanks de maatregelen die genomen zullen worden om seksueel misbruik in de jeugd- en pleegzorg zoveel mogelijk te voorkomen, zal dit ook in de toekomst plaatsvinden. In die gevallen moet het slachtoffer goed geïnformeerd worden, vanaf het moment dat hij/zij het misbruik wil gaan melden of daar aangifte van wil doen tot en met de afloop van een eventuele rechtszaak. Nota bene: wantrouwen is een van de traumatogene aspecten van seksueel misbruik. Ook de betrokkenen in de strafrechtelijke keten zullen met dat wantrouwen geconfronteerd worden.

Erkenning / gehoord willen worden

Er dient - voor een langere periode - een laagdrempelige voorziening te zijn waar slachtoffers van seksueel misbruik hun verhaal kunnen doen. Die voorziening bestaat momenteel in de vorm van de Hulplijn Seksueel Misbruik en de lotgenotenorganisaties. Een deel van de slachtoffers wil in de meest letterlijke zin alleen 'gehoord' worden en de zekerheid hebben dat hun verhaal 'ergens' is vastgelegd. Voor een ander deel is het vertellen van het verhaal het startpunt van een of meer vormen van hulp. In algemene zin hebben de commissies Deetman en Samson de slachtoffers 'gehoord' en hun slachtofferschap 'erkend'. Dit verkleint de kans dat individuele slachtoffers zwijgen uit angst voor stigmatisering. Desalniettemin is het een hele stap voor slachtoffers van (seksueel) misbruik om hun verhaal aan anderen te vertellen. Als zij die stap durven te zetten, moeten zij ook op de goede manier opgevangen worden.

Psychosociale ondersteuning

Bij relatief veel slachtoffers uit het domein van de commissies Samson en Deetman waar Slachtofferhulp Nederland contact mee heeft gehad, blijkt sprake van een grote problematiek. Doorverwijzing naar de 1^e en 2^e lijns gezondheidszorg is dan aan de orde. Anderzijds blijken ook relatief veel slachtoffers al contact met de 1^e en 2^e lijns gezondheidszorg te hebben gehad, met teleurstellende ervaringen. Laagdrempelige gesprekken met lotgenoten c.q. lotgenotencontact kan dan een alternatief zijn. Het feit dat men kan praten met iemand die meteen begrijpt wat er gebeurd is en welke gevolgen dat heeft, is heilzaam. Lotgenotengroepen vormen soms ook een aanleiding voor slachtoffers om alsnog een 1^e of 2^e lijns hulptraject in te gaan. In die groepen kan de verbinding worden gelegd tussen problematiek, het gepleegde misbruik en positieve ervaringen van andere deelnemers met goede therapeuten/hulpverlening. Een goed functionerend netwerk van diagnose en hulpverlening is daarvoor nodig.

Compensatie van de geleden materiële/immateriële schade

In algemene zin ontvangen slachtoffers financiële compensatie bij voorkeur van de pleger van het seksueel misbruik. Indien dat niet kan, ligt financiële compensatie op andere wijze voor de hand. De rijksoverheid bereidt een compensatieregeling voor de doelgroep van de commissie-Samson voor. Slachtofferhulp Nederland adviseert om bij het ontwerpen van die regeling ook de lotgenotenorganisaties te betrekken. De regeling moet ruim bekend worden gemaakt en er moet gezorgd worden voor ondersteuning bij het indienen van aanvragen. Slachtofferhulp Nederland is bereid daar een rol te spelen bij die ondersteuning.

Met het oog op de compensatieregeling, maar ook met het oog op de informatiebehoefte van slachtoffers, is het wenselijk dat bewijsmateriaal beschikbaar blijft. Archieven van jeugdzorg-instellingen zouden langer dan de voorgeschreven termijnen bewaard moeten blijven en toegankelijk worden gemaakt voor slachtoffers.

Excuses van de pleger van het seksueel misbruik

Excuses van de pleger van het seksueel misbruik en/of de instelling waar het misbruik heeft plaatsgevonden kunnen bijdragen aan het herstel van het slachtoffer. Dergelijke gesprekken vergen een goede voorbereiding, zowel aan de kant van het slachtoffer als aan de kant van de pleger / de instelling. Teleurstellingen liggen anders op de loer. Slachtofferhulp Nederland is bereid een rol te spelen in de voorbereiding op deze gesprekken.

6. Tot slot

Slachtofferhulp Nederland wil de ondersteuning die zij biedt aan slachtoffers van (seksueel) misbruik uit het domein van de commissie-Samson graag voortzetten. Op de volgende pagina is die hulpverlening schematisch weergegeven.

De hulpverlening bestaat uit het eerste contact met slachtoffers via de Hulplijn Seksueel Misbruik. In overleg met het slachtoffer kan dit leiden tot een individueel gesprek, tot lotgenotencontact met andere slachtoffers, tot een gesprek tussen het slachtoffer en de pleger/instelling en tot ondersteuning van slachtoffers bij het opstellen van aanvragen voor financiële compensatie van materiële/immateriële schade. Tijdens de ondersteuning kan blijken dat slachtoffers behoefte hebben aan 1^e- of 2^e-lijns hulpverlening en worden zij daarnaar doorverwezen.

De kwaliteit van degenen die de ondersteuning van de slachtoffers verzorgen moet geborgd zijn. Ook moet geborgd worden dat deze slachtoffers wanneer dat nodig is naar effectieve vormen van 1^e- en 2^e-lijns hulpverlening kunnen worden doorverwezen. Tot slot dient het proces van de hulpverlening en de kwaliteit van die 1^e- en 2^e-lijns hulpverlening dient geëvalueerd te worden.

Bij die hulpverlening betreft Slachtofferhulp graag de ervaringsdeskundigheid die bij lotgenotenorganisaties aanwezig is en de kennis van organisaties in het Netwerk voor herstel zoals Movisie en de stichting Arq.

Slachtofferhulp Nederland
V. Jammers
Directeur Beleid
23 januari 2013

Schematisch overzicht van de hulpverlening aan slachtoffers van (seksueel) misbruik uit het domein van de commissies Deetman en Samson.

